

Co mám dělat při poranění se o pohozenou injekční jehlu?

V posledních desetiletích se stále častěji setkáváme s problémem, kterým je poranění o pohozené injekční jehly. Tyto injekční jehly odhazují na veřejných prostranstvích většinou injekční uživatelé drog, a tím bezprostředně ohrožují osoby, které se o ně náhodně poraní. Jedná se o malé injekční stříkačky s jehlou, tzv. „inzulinky“ (viz obrázek). O použitou injekční jehlu se dospělí obvykle poraní při práci anebo rekreaci, děti např. při hře na pískovišti či v parcích. Injekční uživatelé

drog, především ti, kteří si půjčují injekční jehly a stříkačky anebo sdílí roztok drogy, jsou mnohem častěji postiženi některými infekcemi přenášenými krví, především virovými žloutenkami typu C, B i A, ale i infekcí HIV (virus lidského imunodeficitu). K přenosu těchto infekcí postačuje minimální množství krve, které zůstává v průsvitu injekční jehly.

Inkubační doba u virových žloutenek se pohybuje od 2 týdnů do 6 měsíců, u infekce HIV je podobná. Protilátky proti viru HIV lze zjistit za 2 – 3 měsíce po nákaze a v případech opakovaného rizika je nezbytné vyšetření opakovat. Při poranění se použitou injekční jehlou od osoby infikované virem HIV je riziko infekce virem HIV asi 0,5%, u **virových žloutenek typu B a C je toto riziko 100x vyšší než u infekce HIV.**

Po poranění o pohozenou jehlu je velmi důležité provést soubor opatření, která zamezí nebo alespoň sníží riziko vzniku výše uvedených infekčních onemocnění:

1. Opatření, která byste měli udělat při poranění o pohozenou injekční jehlu

- Bezprostředně po poranění nechte ranku co nejdéle volně krváčet. Krvácení totiž snižuje dávku viru. Ranku nemačkejte!
- Po zastavení krvácení ranku důkladně vymyjte vodou a mýdlem a ošetřete dezinfekčním roztokem – nejlépe Jodisolem nebo 0,2% Persterilem. Tyto roztoky mají antiseptický a protivirový účinek.
- Co nejdříve vyhledejte praktického lékaře, lékaře Zdravotního ústavu, event. Krajské hygienické stanice, nebo se přímo obraťte na nejbližší infekční oddělení nemocnice s poliklinikou.

2. Opatření, která Vám zajistí lékař při poranění o pohozenou injekční jehlu:

- Vyšetření krve na virové žloutenky typu A, B a C a vyšetření na infekci virem HIV.
- Lékař zhodnotí Váš imunitní stav a v odůvodněných

případech zajistí očkování proti žloutence typu A i B v souladu s platnou legislativou (proti žloutence typu C není dosud očkovací látka k dispozici).

- Podle charakteru poranění Vám může být nabídnuto krátkodobé preventivní (profylaktické) podávání léků s cílem omezit riziko infekce virem HIV, tzv. postexpozici profylaxe (PEP).

Postexpozici profylaxe (PEP) se provádí na AIDS centrech (viz příložené adresy*), kde po pečlivém zhodnocení všech okolností poranění a podle způsobu a rozsahu expozice se podá kombinace léků - tzv. virostatik (kombinace 2 nebo 3 přípravků). Vzhledem k nízkému výskytu infekce HIV v populaci ČR je riziko nákazy tímto způsobem velmi nízké, avšak nesmí být podceňováno!

Před zahájením profylaktického podávání virostaticky působících léků je postižená osoba vždy velmi podrobně informována o principu účinku těchto přípravků a o možnosti vzniku poměrně značného množství vedlejších nežádoucích účinků. Je vždy potřeba zvážit riziko a přínos PEP. Poraněná osoba potvrdí svým podpisem, že je srozuměna s doporučeným postupem.

Postexpozici profylaxi zahajujeme co nejdříve (ideálně do 1 hodiny po poranění, nejdéle však do 72 hodin). Další sledování v AIDS centru spočívá v pravidelných laboratorních kontrolách na infekci HIV za 3, 6 a 12 měsíců. AIDS centrum provádí hlášení o poranění spolu s výsledky průběžně prováděných testů na standardních tiskopisech. Profylaxe trvá zpravidla 4 týdny, po 2 týdnech podávání virostatik má být zkontrolován krevní obraz, jaterní testy a testy ledvinných funkcí. Totéž se opakuje po ukončení podávání virostatik.

Je nutno upozornit, že nežádoucí vedlejší účinky profylaxe se vyskytují velmi často (až u 70 % osob) a projevují se především trávicími obtížemi, bolestmi svalů a hlavy. Vzhledem k možnosti přenosu dalších původců onemocnění jsou nutná ještě další opatření, včetně laboratorních kontrol, které rovněž zajistí pracovníci AIDS centra.

Čím dříve se dostavíte k lékaři a čím dříve je provedena profylaxe, tím nižší je riziko infekce HIV! Profylaxe by měla být zahájena do několika hodin po poranění!

3. Všeobecná opatření

Objevíte-li někde pohozenou použitou injekční jehlu a stříkačku, zásadně se jich nedotýkejte a nález hned oznamte Policii ČR nebo Městské policii (bezplatná telefonní linka 158 nebo 156), která zabezpečí jejich bezpečnou likvidaci prostřednictvím vyškolených osob. V případě nálezu injekční jehly a stříkačky v hromadném dopravním prostředku uvědomte průvodčího nebo řidiče.

S použitými injekčními jehlami a stříkačkami se manipuluje pouze pomocí vhodného nástroje, např. pinzety nebo kleští, a poté se ukládají do pevného obalu s uzávěrem. Použité injekční jehly a stříkačky se likvidují jako nebezpečný infekční odpad a neměly by se dostat na volně přístupná prostranství.

Kde konkrétně hledat pomoc?

Ve všech ambulancích praktických lékařů, ve Zdravotních ústavech, popř. na Krajských hygienických stanicích a v nemocnicích s poliklinikou v ČR, kde je zřízeno infekční oddělení. Následující nemocnice mají jako součást svých infekčních oddělení i klinické AIDS centrum.

AIDS centrum Praha

Doc. MUDr. M. Staňková, CSc.
Infekční klinika FN Bulovka
Budínova 2, 180 01 Praha 8
tel.: 266 082 628 – 9

AIDS centrum Č. Budějovice

MUDr. V. Chmelík
NsP – infekční oddělení
B. Němcové 54, 370 01 České Budějovice
tel.: 387 874 600, 387 874 465

AIDS centrum Plzeň

Doc. MUDr. D. Sedláček, CSc.
Infekční klinika FN
ul. E. Beneše 13, 305 99 Plzeň
tel.: 377 402 264

AIDS centrum Ústí n. L.

Prim. MUDr. P. Dlouhý
Infekční oddělení
Masarykova nemocnice, 401 13 Ústí n. L. – Bukov
tel.: 475 682 600, 475 682 603

AIDS centrum Hradec Králové

MUDr. J. Kapla, MUDr. V. Dostál
Infekční klinika FN
Sokolská 581, 500 05 Hradec Králové
tel.: 495 832 220, 495 833 773

AIDS centrum Brno

MUDr. S. Snopková
Nemocnice – klinika inf. chorob
Jihlavská 20, 639 01 Brno
tel.: 547 192 276, 547 192 265

AIDS centrum Ostrava

MUDr. J. Kolčáková
Infekční klinika FN
ul. 17. listopadu 1790, 708 52 Ostrava-Poruba
tel.: 596 984 256, 596 983 480

Značka DUREX® podporuje projekt „Hrou proti AIDS“

Text: MUDr. Josef Trmal, Ph.D.
Doc. MUDr. Marie Staňková, CSc.
MUDr. Jaroslav Jedlička, CSc.
MUDr. Libuše Mruškovičová
MUDr. Vladimír Polanecký, CSc.
Recenze: REMMARK, a.s.
Grafika: Geoprint Liberec
Vytiskl: SZÚ, Pracoviště manažera
Vydal: SZÚ, Pracoviště manažera

Národního programu HIV/AIDS
<http://www.aids-hiv.cz>
Financováno z rozpočtu Národního programu boje proti AIDS v roce 2007
Náklad 50 000 výtisků

5. upravené vydání
Neprodejně
©Státní zdravotní ústav

